

Asia: VN/23852/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä.

EHYT pitää tärkeänä, että alkoholihaittoja ehkäistään vero- ja hintapolitiikalla. Maailman terveysjärjestö WHO on todennut, että hinnan, saatavuuden ja markkinoinnin sääntely ovat tutkitusti kustannustehokkaimpia tapoja vähentää alkoholin haittoja ja kustannuksia yhteiskunnassa.

EHYT pitää vastuuttomana esitystä laskea oluen verotusta sekä esitystä olla nostamatta alle 5,5 % käymisteitse valmistettujen tuotteiden verotusta. EHYT ihmettelee muutoksen tarpeellisuuden perusteiden puuttumista. Toimenpidettä ei voida pitää perusteltuna kansanterveyden eikä valtion talouden näkökulmasta. Epäselvää on, että mitä yhteiskunnallista ongelmaa hallitus pyrkii ratkaisemaan oluen verotusta alentamalla. Nyt oluen verotuksen laskeminen näyttäytyy 25 miljoonan euron todennäköisenä tulonsiirtona alkoholin myynnistä hyötyvälle elinkeinolle ja kaupan alalle. EHYT huomauttaa, että veronkorotuksien ulkopuolelle jäävät tuotteet ovat sellaisia, joiden saatavuus on jo nyt suurinta.

EHYT pitää esityksessä hyvänä, että alkoholiveroa korotetaan viinien sekä etyylialkoholin osalta. Alkoholihaittojen näkökulmasta olisi kuitenkin keskeistä, että kaikkien tuoteryhmien verotusta kiristettäisiin. EHYT näkee, että laajimman saatavuuden tuotteita tulisi verottaa ankarammin, koska niiden sääntely on muilta osin sallivampaa.

Alkoholi heikentää suomalaisten terveyttä, aiheuttaa ennenaikaisia ja vältettävissä olevia kuolemia, synnyttää sosiaalisia ongelmia sekä alentaa suomalaisten väestön työ- ja toimintakykyä. Alkoholista aiheutuu suomalaiselle yhteiskunnalle miljardiluokan kustannukset.

Edellä mainituista syistä johtuen alkoholipolitiikkaa tulee ensi sijassa ohjata sosiaali- ja terveystieteiden perusteiden eikä alkoholia myyvän elinkeinon etua edistämällä. Alkoholipolitiikan tavoitteena tulee olla alkoholihaittojen ehkäisy ja vähentäminen tutkittuun tietoon perustuen. Kokonaiskulutuksen alentaminen hinta- ja veropolitiikalla, saatavuuden rajoittaminen ja mainontarajoitukset ovat tutkitusti tehokkaita alkoholipoliittisia keinoja.

EHYT pitää tärkeänä alkoholiverotusta ja siinä tehtäviä säännöllisiä korotuksia, koska niiden hyötynä voidaan pitää suotuisia terveysvaikutuksia, toimeenpanon yksinkertaisuutta ja verotuksesta saatavaa taloudellista tuottoa. EHYT haluaa muistuttaa, että verotuksesta saatu taloudellinen tuotto ei kuitenkaan riitä kattamaan kaikkia alkoholista aiheutuvia suorja ja laaja-alaisia epäsuoria kustannuksia.

EHYT huomauttaa, että alkoholiverojen korottaminen on tehokas toimenpide silloin, kun siinä huomioidaan yleinen hinta- ja tulotaso sekä inflaatio. Veronkorotuksilla pitää pyrkiä siihen, että alkoholin reaalihintaa pysyy kokonaiskulutusta hillitsevällä tasolla. EHYT esittää, että alkoholiveronkorotuksia tehdään säännöllisesti eikä toimenpiteet jää yhteen veronkorotukseen hallituskauden aikana. Säännöllisillä veronkorotuksilla pystytään osaltaan hillitsemään alkoholin kokonaiskulutusta ja sitä kautta alkoholista yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja ja kustannuksia.

EHYT pitää tärkeänä, että alkoholiveroa säädettäessä otetaan huomioon kansalliset juomatottumukset, jotta veronkorotuksella voidaan vaikuttaa alkoholin kokonaiskulutukseen sekä kansanterveyteen. EHYT muistuttaa, että oluen osuus suomalaisten kokonaiskulutuksesta on 45,8 % mitattuna 100-prosenttisena alkoholina (THL 2022). Suomalaisten juomatottumusten perusteella tehokkainta haittojen ehkäisyä olisi korottaa oluen alkoholiveroa laskemisen sijaan.

Oluen verotuksen alentaminen ja enintään 5,5 % käymisteitse valmistettavien tuotteiden jättäminen korotusten ulkopuolelle laskevat tuotteiden reaalihintaa, mikäli alennukset näkyvät kuluttajahinnoissa. Näiden tuotteiden osuus kokonaiskulutuksesta on merkittävä ja saatavuus on suurempaa kuin korkeampia alkoholipitoisuuksia sisältävien juomien. Kokonaiskulutuksen arvioinnissa tulee ottaa hinnan lisäksi huomioon tuotteen saatavuus sekä markkinoinnin (näkyvyyden) sääntely. EHYT näkee, että muutos siirtää kulutusta vahvemmin päivittäistavara-kaupoista saataviin tuotteisiin ja tukee entisestään maailman keskittyneintä kaupan alaa.

Lisäksi EHYT pitää ongelmallisena, että esityksessä ei olla nostamassa enintään 5,5 % alkoholia sisältävien viinien veroja, koska näiden reaalihintaa laskee, kun korotusta ei tehdä. Yhteensä

veronkorotuksien ulkopuolelle jää siis lähes 50 % suomalaisten kokonaiskulutuksesta 100-prosenttisena alkoholina mitattuna.

EHYT on pettynyt hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnin puutteellisuuteen sosiaali- ja terveysnäkökulmasta tarkasteltuna. EHYT katsoo, että esitetyt veronalennukset voivat osaltaan lisätä kokonaiskulutusta ja sitä kautta alkoholin aiheuttamia haittoja.

Alkoholipolitiikan sääntelyä ollaan hallitusohjelmassa laajemminkin siirtämässä sosiaali- ja terveyspolitiikasta kohti kilpailu- ja elinkeinopolitiikkaa. Edellä mainitusta muutoksesta hyötyvät lähinnä rajatut alkoholin myynnistä ja valmistamisesta vastaavat elinkeinosektorit. Suomen kansantaloudelle -ja terveydelle muutokset tulisivat olemaan kielteisiä pidemmän aikavälin tarkastelussa.

Alkoholipolitiikkaa koskevat kirjaukset ovat ristiriidassa muun muassa hallituksen esittämien työllisyystavoitteiden kanssa, koska alkoholi on keskeinen tekijä ennenaikaisista kuolemista johtuvien tuotantopanosten, työkyvyttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden taustalla. Nykyinen kriisiytynyt ja työvoimapulasta kärsivä sote-sektori tulisi kuormittamaan lisää hallituksen valitseman päihdepoliittisen linjan vuoksi. Tämä näkyy hyvinvointialueilla yhä kasvavina palveluiden leikkaus- ja priorisointipaineina, jolloin kyse on viime kädessä suomalaisten terveyden ja hyvinvointiin liittyvien perusoikeuksien toteutumisesta (perustuslain 19 §:n 3 momentti).

Mikkonen Juha
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

Luoto Heikki
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry